

Adroddiad i'r	Cabinet
Dyddiad y cyfarfod	18 Gorffennaf, 2023
Aelod / Swyddog Arweiniol	Y Cynghorydd Gwyneth Ellis, Aelod Arweiniol Cyllid, Perfformiad ac Asedau Strategol / Steve Gadd, Pennaeth Cyllid ac Archwilio
Awdur yr adroddiad	Steve Gadd, Pennaeth Cyllid ac Archwilio
Teitl	Adroddiad Cyllid (Mehefin 2023/24)

1. Am beth mae'r adroddiad yn sôn?

Mae'r adroddiad yn nodi manylion cyllideb refeniw ac arbedion y Cyngor fel y cytunwyd arnynt ar gyfer 2023/24. Mae'r adroddiad hefyd yn rhoi diweddariad cryno o'r Cynllun Cyfalaf yn ogystal â'r Cyfrif Refeniw Tai a'r Cynllun Cyfalaf Tai.

2. Beth yw'r rheswm dros lunio'r adroddiad hwn?

Pwrpas yr adroddiad yw rhoi'r wybodaeth ddiweddaraf am sefyllfa ariannol bresennol y Cyngor, a chadarnhau'r cyllidebau gwasanaeth y cytunwyd arnynt ar gyfer 2023/24.

3. Beth yw'r Argymhellion?

3.1 Bod yr Aelodau yn nodi'r cyllidebau a bennwyd ar gyfer 2023/24 a'r cynnydd yn erbyn y strategaeth y cytunwyd arni.

4. Manylion yr adroddiad

Mae'r adroddiad yn rhoi crynodeb o gyllideb refeniw'r Cyngor ar gyfer 2023/24 fel nodir yn Atodiad 1. Cyllideb refeniw net y Cyngor yw £250.793 miliwn (£233.696 miliwn yn 22/23). Rhagwelir mai'r sefyllfa o ran cyllidebau gwasanaethau a chorfforaethol fydd gorwariant o £2.395 miliwn (gorwariant o £3.348 miliwn y mis diwethaf), wedi'i ostwng y mis hwn yn

bennaf gan incwm grant. Bydd angen i wasanaethau adolygu gwariant ac incwm yn eu meysydd yn barhaus er mwyn lliniaru effaith y gorwariant cyllidebol cyffredinol. Amlinellir cefndir y risgiau a'r rhagdybiaethau cyfredol sy'n sail i'r asesiad hwn yn Adran 6 ac Atodiad 2.

Roedd cyllideb 2023/24 yn gofyn am ddod o hyd i a chytuno ar £8.172 miliwn o arbedion ac effeithlonrwydd fel y nodir isod:

- Lleihau'r Gyllideb Ariannu Cyfalaf a'r Gyllideb Cronfeydd Wrth Gefn Corfforaethol (£2.267 miliwn)
- Effaith adolygiad actiwaraid pob tair blynedd o Gronfa Bensiynau Clwyd (£3.828 miliwn)
- Arbedion o ddarparu'r gwasanaeth Refeniw a Budd-daliadau'n fewnol eto (£0.300 miliwn)
- Mae Ffioedd a Thaliadau wedi bod yn destun chwyddiant yn unol â'r polisi Ffioedd a Thaliadau y cytunwyd arno (£0.423 miliwn).
- Mae arbedion effeithlonrwydd gweithredol (£0.538 miliwn) wedi'u nodi'n bennaf gan wasanaethau yn ystod y flwyddyn ac o fewn cyfrifoldeb a ddirprwywyd i Benaethiaid Gwasanaeth mewn ymgynghoriad ag Aelodau Arweiniol.
- Gofynnwyd hefyd i ysgolion gynllunio ar gyfer 1% o effeithlonrwydd (£0.816 miliwn).

Tybir bod yr arbedion corfforaethol a gweithredol, a'r cynnydd mewn ffioedd a thaliadau wedi'u cyflawni.

5. Sut mae'r penderfyniad yn cyfrannu at y Blaenoriaethau Corfforaethol?

Mae rheoli cyllidebau refeniw a chyfalaf y Cyngor yn effeithiol a chyflawni'r strategaeth gyllidebol yn sylfaen i waith ym mhob maes, gan gynnwys blaenoriaethau corfforaethol.

6. Faint fydd hyn yn ei gostio a sut y bydd yn effeithio ar wasanaethau eraill?

Manylir ar naratifau gwasanaethau sylweddol sy'n egluro amrywiadau a risgiau yn Atodiad 2, ond dylid nodi'r canlynol hefyd:

6.1 Cyllidebau Corfforaethol – Er y rhagwelir ar hyn o bryd y byddwn yn mantoli'r gyllideb, mae'n anodd mesur y risgiau canlynol gan ei bod yn gynnar yn y flwyddyn:

- Setliadau cyflog ar gyfer 2023/24
- Galw ar gronfeydd arian at raid ar gyfer ynni a phwysau chwyddiannol eraill.

Bydd y rhain yn cael eu monitro'n agos dros y misoedd nesaf.

6.2 Y Gwasanaeth Addysg a Phlant – Er bod pwysau ychwanegol o £2.7 miliwn wedi'i gynnwys yn y gyllideb ar gyfer 2023/24, mae hwn yn dal yn faes sy'n peri pryder. Y sefyllfa derfynol a ragwelir ar hyn o bryd yw gorwariant o £808,000 (£1.6 miliwn o'r blaen) yn sgil pwysau ym maes gofal cymdeithasol plant a wrthbwyswyd y mis yma drwy incwm grant (£756,000) ac yn y gwasanaethau Addysg (£52,000).

6.3 Gofal Cymdeithasol i Oedolion a Gwasanaethau Digartrefedd – Er bod pwysau ychwanegol o £8.187 miliwn wedi'i gynnwys yn y gyllideb ar gyfer 2023/24, mae hwn yn dal yn faes sy'n peri pryder. Y sefyllfa derfynol a ragwelir ar hyn o bryd yw gorwariant o £1.661 miliwn (£1.664 miliwn o'r blaen) yn sgil pwysau o ganlyniad i gostau lleoli (£1.2 miliwn) a'r maes Digartrefedd (£0.5 miliwn).

6.4 Ysgolion – Roedd y gyllideb y cytunwyd arni gan y Cyngor ar gyfer 2023/24 yn cynnwys cyfanswm buddsoddiad ychwanegol net o £3.03 miliwn yng nghyllidebau dirprwyedig ysgolion (heb gynnwys cynnydd i grantiau gan Lywodraeth Cymru). Yr amcanestyniad diweddaraf ar gyfer balansau ysgol i'w cario ymlaen i 2024/25 yw credyd net gwerth £2.624 miliwn, sy'n cynrychioli gostyngiad o £6.315 miliwn yn y balans a ddygwyd ymlaen i 2023/24, sef £8.939 miliwn. Mae'r symudiad yn ôl y disgwyl gan fod y balansau agoriadol uchel yn bennaf oherwydd derbyn cyllid untro i'w wario ar raglenni dal i fyny ac adfer mewn ysgolion. Bydd cydweithwyr Addysg a Chyllid yn gweithio'n agos i helpu i sicrhau bod y balansau hyn yn cael eu defnyddio mewn modd amserol ac effeithiol gan fonitro'r nifer fach o ysgolion sy'n rhagweld balansau diffyg yn agos. Mae gorwariant bychan o £169,000 ar gyllidebau sydd heb eu dirprwyo.

6.6 Y Cyfrif Refeniw Tai (CRT). Mae'r sefyllfa refeniw ddiweddaraf yn rhagdybio y bydd gostyngiad mewn balansau ar ddiwedd y flwyddyn o £806,000 o'i gymharu â £922,000 adeg y cymeradwywyd y gyllideb. Mae'r symudiad yn ymwneud â gostyngiad yn incwm rhenti amcangyfrifedig, a gaiff ei gydbwyso gan gyfraniad is at raglen gyfalaf y CRT. Felly rhagwelir y bydd balansau'r CRT yn £762,000 ar ddiwedd y flwyddyn. Mae'r Gyllideb

Gyfalaf o £24 miliwn yn cael ei rhannu'n bennaf rhwng gwelliannau arfaethedig i'r stoc dai bresennol (£12 miliwn) a chaffaeliadau a datblygiadau tai newydd (£12 miliwn).

6.7 - Rheoli'r Trysorlys - Ar ddiwedd mis Mehefin, roedd cyfanswm benthyciadau'r Cyngor yn £250.143 miliwn ar gyfradd gyfartalog o 4.18%. Roedd y balansau buddsoddi yn £8.5 miliwn ar gyfradd gyfartalog o 2.80%.

6.8 Mae crynodeb o **Gynllun Cyfalaf** y Cyngor i'w weld yn Atodiad 3. Mae'r Cynllun Cyfalaf cymeradwy yn £107.2 miliwn gyda'r gwariant hyd yma'n £11.6 miliwn. Mae Atodiad 4 yn cynnwys diweddariad ar y prif brosiectau sydd wedi'u cynnwys yn y Cynllun Cyfalaf cyffredinol.

7. Beth yw prif gasgliadau'r Aseiad o Effaith ar Les?

Cafodd Aseidiadau o'r Effaith ar Les ar gyfer y cynnydd yn Nhreth y Cyngor ei gyflwyno i'r Cyngor ar 31 Ionawr 2023.

8. Pa ymgynghoriadau sydd wedi'u cynnal gyda Chraffu ac eraill?

Yn ogystal â'r adroddiadau rheolaidd i'r Pwyllgor Llywodraethu Corfforaethol, cafodd proses y gyllideb ei hystyried gan y Tîm Arwain Strategol, cyfarfodydd Briffio'r Cabinet, Arweinwyr Grŵp a chyfarfodydd Briffio'r Cyngor. Mae'r Fforwm Cyllidebau Ysgolion wedi'i gynnwys yn y cynigion drwy'r flwyddyn. Ymgynghorwyd ag Undebau Llafur drwy'r Cydbwyllgor Ymgynghorol Lleol. Mae proses y gyllideb ar gyfer 2024/25 yn cynnwys cynlluniau i ymgynghori ac ymgysylltu â'r cyhoedd a budd-ddeiliaid eraill.

9. Datganiad y Prif Swyddog Cyllid

Mae lefel sylweddol y gorwariant ar draws y gwasanaethau yn bryder mawr yn y flwyddyn bresennol ac ar gyfer y tymor canolig. Rydym wedi buddsoddi'n sylweddol yn y meysydd gwasanaeth penodol hyn dros y blynyddoedd diwethaf, a disgwylir y bydd yr angen hwnnw'n parhau. Mae'r pwysau cychwynnol eisoes wedi'u cynnwys yn y Cynllun Ariannol Tymor Canolig a bydd y rhain yn cael eu hadolygu; bydd y pwysau ar y gwasanaethau hyn

yn cael ei adolygu dros y misoedd nesaf. Mae'n ymddangos bod yr arian a gedwir wrth gefn yn gorfforaethol yn ddigon i dalu am bwysau'r gwasanaeth ar gyfer y flwyddyn ariannol hon, ond disgwylir y bydd risgiau a phwysau pellach yn y misoedd nesaf sy'n ymofyn camau rheoli cadarnhaol er mwyn lleihau gwariant yn ystod y flwyddyn.

10. Pa risgiau sydd ac a oes unrhyw beth y gallwn ei wneud i'w lleihau?

Mae'n parhau i fod yn gyfnod ariannol heriol iawn ac mae'r materion gwasanaeth arbennig hyn, ynghyd â phwysau chwyddiant drwy'r holl wasanaethau, yn dod yn fwyfwy anodd eu hariannu wrth i'n cyllid fethu dal i fyny â'r pwysau o ran chwyddiant, gwasanaethau a demograffeg. Mae lefel y pwysau cyllidebol yn ystod y flwyddyn yn debygol o leihau lefel yr arian wrth gefn i lefel y bydd yn rhaid ei hailgyflenwi o fewn y broses gyllidebol ar gyfer 2024/25. Er bod y rhagolygon ariannol yn edrych yn ansicr, mae gan y Cyngor broses gyllidebol gadarn sy'n helpu i nodi'r pwysau hyn ac arbedion a dulliau ariannu a fydd yn helpu i gynnal cyflwr ariannol y Cyngor i'r dyfodol.

11. Pŵer i wneud y penderfyniad

O dan Adran 151 o Ddeddf Llywodraeth Leol 1972, mae'n ofynnol i awdurdodau lleol wneud trefniadau i weinyddu eu materion ariannol yn briodol.